

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA 7-11 SINFLAR O'QUVCHILARI BILAN KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL QILISH VA OLIB BORISH

Panjiyeva Ra'no Qodirovna

Buxoro viloyati Jondor tumani 21- maktab
amaliyotchi psixologi
32- maktab amaliyotchi psixologi

Qayumova Laylo Hayotovna

31- maktab amaliyotchi psixologi
Sulaymonova Lobar Fayzullayevna

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida 7-11 sinf o'quvchilar bilan kasb-hunarga yo'naltirish ishlarini tashkil qilish va olib borish usullari xususidagi fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: kasb-hunar, ijodiy fikrlash, ongli ish tayyorgarlik, boshlang'ich ta'limda fikrlashni shakllantirish, ta'lim mahsuli.

Bugungi kunda o'qitishning oldiga qo'ygan eng muhim talablaridan biri o'quvchining mustaqil fikrlay olishi, o'z fikrini soda, ravon ayta olishi, hamma bilan tez muloqotga kirisha olishi, muammoli vaziyatlardan oson chiqa olishi, bozor iqtisodiyotidan kelib chiqib, savdo sotiq va mahsulot namoyishini ham bilishi kerak bo'ladi. Jumladan, umumta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish darslarida ham mustaqil fikrlay oladigan erkin shaxsni tarbiyalash maqsadi yotadi, o'quv jarayonini takomillashtirib borish, ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning yoshi, individual xususiyatlari, bilim saviyasini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni to'g'ri tashkil qilish milliy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Yuqoridagilardan kelib chiqib, barcha o'qituvchilar, ayniqsa pedagogika-psixologiya fani o'qituvchilari oldiga ta'limni takomillashtirish va o'qitish mazmunini yaxshilash, o'ziga xos izlanish-u talabchanlik, tinimsiz mehnat, g'ayrat va shijoat ko'rsatish talab etiladi

Eng avvalo shaxsni komil inson qilib tarbiyalash uchun uni maktab partasidan boshlab kelgusi taqdirini aniq belgilashga, kelajakda o'z qiziqish va imkoniyatlariga tayangan holda qanday kasbni egallashni aniqlashga va bu borada har tomonlama ko'maklashish umumta'lim maktablaridagi 7-11 sinf sinf rahbarlarining, maktab

jamoasi hamda ota – onalar bilan hamkorlikdagi eng asosiy vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Har bir darsning qiziqarli, mazmunli va tushunarli o‘tishini ta’minlash maqsadga muvofiq bo‘ladi. O‘qituvchi darslarga puxta tayyorlanishi, har bir o‘quvchining nimalarga qodirligini, mustaqil faoliyatni individual tashkil qila olishini hisobga olishi lozim. Shundagina o‘qituvchining bu sohada olib boradigan ta’im- tarbiya ishlari o‘zining ijobiy natijasini beradi. Olib borilayotgan pedagogika –psixologiya darslarini nazariy jihatdan tahlil qilish, ilg‘or pedagogic tajribalarni o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, pedagogika - psixologiya darslarida noan’anaviy usullardan foydalanish o‘zining ijobiy natijasini beradi. “Ish o‘yin”, “Musoboqa”, “Tenglashtirilgan ko‘rinishlar”, “Ijodiy hisobot”, “Quvnoqlar va zukkolar”, “Mo‘jizalar maydoni”, “Suhbat –maslahat” singari nostandart darslarni o‘tkazish ta’lim samaradorligini oshirishga yordam beradi.

“Fazilatim-ziynatim”, “Kasbim faxrim”, “Men va kasb”, “An’ana va yoshlar”, “Eng bilimdon o‘quvchi”, “Kitobxon talaba”, “Mening Temur bobom” kabi ijodiy ish ko‘rik- tanlovlarini tashkil etish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlash qobiliyatini o‘stiradi. Mutaxassislik fanlarini o‘qitishda “Zanjir” metodidan foydalanish qulaydir. U o‘quvchilarda fikriy bog‘liqlik, xotiraning rivojlanishiga imkoniyat yaratadi, qandaydir muammoni hal qilishda o‘z fikrini ochiq va erkin ifodalash mahoratini shakllantiradi. Bu usul o‘quvchilarga mustaqil ravishda bilimning sifati va saviyasini xolis baholash, o‘rganilayotgan mavzu haqida tushuncha va tasavvurlarni aniqlash imkoniyatini yaratadi. Bu texnologiyadan o‘quv materialining turli bosqichlarini o‘rganishda foydalanish imkoniyatini yaratadi. Bu texnologiyadan o‘quv materialining turli bosqichlarini o‘rganishda foydalanish mumkin. “Zanjir” metodi o‘quvchilarda bir- birining fikriga hurmat, jamoa bilan ishlash mahorati, faollik, xushmomulalik, ihga ijobiy yondashish, o‘z imkoniyati va qobiliyatini tekshirishga yordam beradi, o‘z faoliyati natijasiga mas’uliyat va qiziqish uyg‘otadi.

Ma’lumki maktabda sinf rahbari, psixolog, mehnat ta’limi o‘qituvchisi, to‘garak rahbari, kutubxonachi, targ‘ibotchi va fan o‘qituvchilari doimiy hamkorlikda ish olib borishadi. Bundan asosiy maqsad o‘quvchilarning kasb- hunarga bo‘lgan qiziqishini oshirish va mehnatga ijobiy munosabatda bo‘lish hislarini shakllantirishdan iborat.

7-11 sinflarimizda bolalarimizga ilmiy va kasbiy bilim asoslaridan yetarlicha ma’lumotlar berilmasa, undan keying rivojlanish davrida buning o‘rnini to‘ldirib bo‘lmaydi. Hayot deb atalmish ummondan har kim o‘z yo‘lini topib olishi uchun hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida to‘g‘ri maqsadlarni qo‘ya olish uchun bolalikdan tayyorgarlik bo‘lishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shaxsning kasb tanlashda adashishi mumkin emas. Bu kechirilmas xato bo‘lib, kasbini noto‘g‘ri tanlagan bola

bir umr qiynalib o'tadi. Shu bois bolani dunyodagi kasblar bilan yaqindan tanishtirish kerak va ularni kasb tanlashlarida hududning kasb – hunarga bo'lgan ehtiyoji, mahalliy sharoitlar hamda milliy qadryatlarimiz ham inobatga olinishi zarur.

Kasbga yo'naltirish ishlari 7- sinfdan boshlab harakat qilishdan maqsad har bir o'quvchining layoqat, qiziqish, qobiliyatlarini yillar davomida bo'lsada, o'rganib borish, tegishli kasbiy maslahat, tadbirlarni belgilash va ularni izchil amalga oshirishdir.

Shuningdek 7-sinfdan boshlab fan o'qituvchilari har bir dars jarayonida mavzuga doir darslar haqida o'quvchilarga yetarli ma'lumot berishni va kasbiy yo'nalish berish ishlarini yo'lga qo'yib borishni ko'zda tutmoqlari kerak.

Kasb egasining ish jarayoni tasvirlangan kartochkalar, darsga doir ko'rgazmali plakatlar bilan ishlash o'quvchilarda fikrlash, xotira diqqat, tahlil va sintez makonga oid munosabatlarni o'zlashtirishga yordam beradi. Plakat va kartochkalar bilan ishlaganda har xil vosita va o'qish usullaridan foydalaniladi. O'quvchilarni qiziqtirib qolgan ba'zi kasblar haqida qo'shimcha qilib, bu kasbni qayerda, qanday qilib o'rganish yo'llari va ishga joylashish imkoniyatlari ham tushuntirib beriladi. Bunda boladagi qobiliyatning ilk ko'rinishlari asosiy omil bo'lib hisobga olinadi. Matematika darsida hisob ilmi har qanday kasb uchun juda zaruriylikni tushuntirish bilan birga hisobchi, tarozibon, bichuvchi, ulovchi kabi kasblarda o'rni alohidaligini ta'kidlab o'tilsa, geografiya, biologiya darslarida ekologik tozalikning ahamiyati, bu borada o'rmonchilik bog'bonlik kabi kasblarning mohiyati va jamiyatimizda tutgan o'rni haqida ma'lumotlar berib boriladi. Bunday kasb egalaridan taniqli, mashhur kishilarni ham misol qilib keltirishimiz mumkin. Jismoniy tarbiya darslarida davlatimizning bayrog'ini chet ellarda yuqori ko'tarish sharafiga muyassar bo'lgan sportchilar alohida faxr bilan tilga olinishi, o'z vatanini dunyoga tanitish uchun shu kabi sportchi bo'lib yetishish, buning uchun esa asosan sog'lom bo'lishlik muhimligi, shuningdek yoshlikdan o'ziga mos mashqlar orqali chiniqib borish zarurligi haqida ham tushunchalar berib boriladi.

Kasbiy yo'nalish berishda bolaning salomatlik holati hamalbatta hisobga olinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. S.N.Alimxodjayeva, F.I.Haydarov, T.B.Samandarova, R.X.Valiyev “Bolalar iqtidorini erta aniqlashning psixologik-pedagogik metodikalari majmuasi”, Toshkent.;
2. Shoumarov G. Oila psixologiyasi. T. Sharq. 2001. B. 24-25.
3. Nishonova Z. O`smirlik davri psixodiagnostikasi va psixokorreksiyasi. O`quv qo`llanma. T., Sharq. 2003. B. 25-26
4. Yodgorova G.T. Tarbiyasi qiyin guruhga mansub bolalar bilan ishlash. T.. 2007.
5. G`oziev E.G`. Psixologiya (Yosh davrlari psixologiyasi). T., 1994.
6. G`oziev E.G`. Umumiy psixologiya: darslik. I, II kitob. T., 2002.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi «O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish boyicha, harakatlar strategiyasi to‘g‘risida» gi PF-4947-son Farmon. www.lex.uz.
7. Jumaboyeva M. Umumiy o‘rta ta’limda kasbga yo‘naltirish ishlarining tuzilmasi va mazmuni. Kurs ishi. Andijon qishloq xo‘jaligi instituti, 2014. — 21 b.
8. Mardanov D. Maktabda kasbga yo‘naltirish ishlari.